

Om social hygiejne

på Rudolf Steiner Skolen Kvistgård

Mange skoler har efterhånden en mobbepolitik og procedurer for konflikthåndtering. Det er delområder af den sociale kultur eller som vi har valgt at kalde det social hygiejne. For os indeholder social hygiejne en bred vifte af forhold på skolen, hvor form og indhold skal supplere hinanden.

Rudolf Steiner har, dengang han grundlagde den første Rudolf Steiner Skole, Waldorfskolen i Stuttgart, lagt vægt på, at skolerne har to store opgaver: den pædagogiske og den sociale. For pædagogikken har han holdt kurser og foredrag for lærerne og hans sociale impulser kender vi i Danmark under navnet Tregreningen af den sociale organisme. Hans hovedanliggende var, at de rigtige strukturer muliggør et levende fællesskab, hvor det individuelle menneske får mulighed for at udvikle evner på det fysiske –viljemeslige, emotionelle og intellektuelle plan, så det kan virkeliggøre sin livsopgave. At arbejde hen imod disse høje idealer er lærernes opgave, og vi arbejder på at både arbejdsformer og indhold er baseret på det antroposofiske menneskebillede og samtidig passer til tidens krav. Med andre ord prøver vi at gå med tiden, uden blot at flyde med strømmen.

Eksempler på dette er at vi ikke deler klasserne i hold efter evner, fordi det er vigtigt for os at alle oplever at vi mennesker har forskellige kompetencer på vidt forskellige områder. Differentieringen skal hos os ske indenfor klassesammenhængen. Et andet eksempel er, at vi ikke bruger computere i de små klasser, da vi mener at eleverne lærer bedre ved efterligning af levende mennesker. Dette kan belyses igennem den nyere forskning af eksistensen af spejlneuroner (sammenlign J. Bauer: Hvorfor jeg føler, det du føler).

I de sidste år har vi i kollegiet arbejdet en del med strukturen: ledelsesstruktur, konfliktløsning, undervisningsmetoder, men også med at få mere indsigt i, hvordan undervisningsindholdet virker i det sociale. Om vores strukturarbejde kan der læses andetsteds.

Da vi mennesker, men specielt børn, lærer igennem efterligning, så er konstant udvikling af både børn og voksne vigtigt for et godt læringsmiljø og det gælder alle voksne omkring børnene, altså både lærere og forældre.

Selvudvikling af de voksne

Rudolf Steiner sagde i ”Der innere Aspekt des sozialen Rätzels“: ”Jeg er født som et fordomsfuldt menneske og tankefordomsfrihed skal jeg først opnå igennem livet. Ene og alene derigennem, at jeg ikke udelukkende udvikler interesse for mine egne tanker og for det som jeg synes er rigtigt, men derigennem at jeg udvikler uselvsk interesse for alt, hvad andre mener og hvad der kommer mig i møde, selvom jeg nok så meget synes, at de er galt på den.”

Samarbejdet med andre mennesker kan blive til en spirituel udviklingsvej, hvis vi bevidst arbejder på at stå overfor et andet menneskes jeg – dets væsenskerne. Det er der mange mennesker i vores tid, der fornemmer og derfor vinder det sociale mere og mere betydning i vores samfund.

I ”Die Auseinandersetzung mit der Antipathie und ihre Überwindung“ (Das Goetheanum 1999) beskriver Dani Aman hvordan selvudviklingen over syv skridt kan føre os fra, at vi er i vores egne følelsers vold, når vi dømmes andre mennesker, over fordomsfri iagttagelse, så vores billede ikke forvrænges igennem sympati og antipati, til ægte empati og ægte kærlighed, hvor vi kan blive et med den anden, den andens egentlige væsen – åndskernen. Dette resulterer i tillid, som ikke er afhængig af sym- eller antipati, men i interesse for det tilblivende, tilgivelse og offervilje. Som Rudolf Steiner udtrykker det: at øve betyder at forvandle antipati/sympati til finere fornemmelser, der kan give os indsigt i et andet menneskes ægte væsen. Og i Frihedens Filosofi siger han: virkelig frie mennesker kan ikke misforstå hinanden ej heller være uenige med hinanden. Dette skal vi nok for-

stå på denne måde, at når vi er kommet så langt at vore personlige interesser ikke overskygger vores forhold til verdenen, men at vi erkender de åndelige sammenhænge, altså er virkelig frie mennesker, så ved vi i enhver situation, hvad der er bedst for helheden.

Hvordan ser vi så på form og indhold for eleverne?

Vi vil gerne, at eleverne kan udvikle sig til stærke personligheder og samtidig har Pippi Langstrømpe ret når hun siger: ”Når man er meget stærk, skal man også være meget rar.”

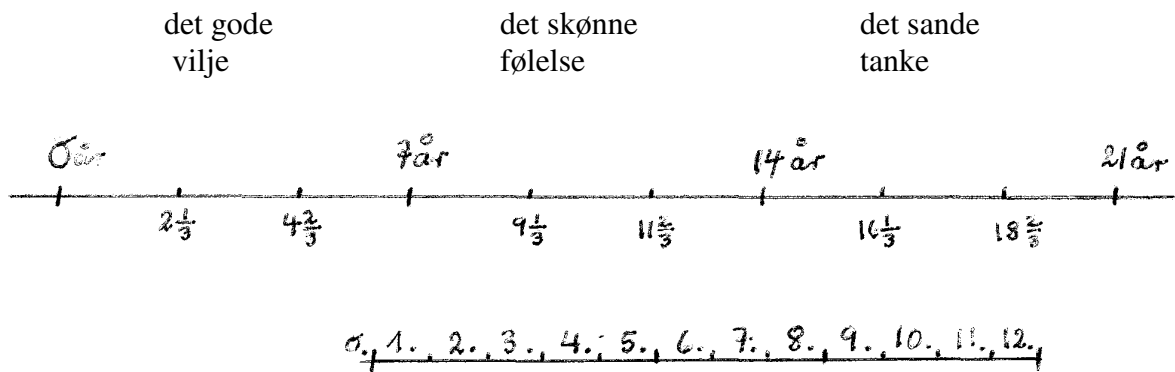
- Formen:**
- undervisningslokalerne/-omgivelserne skal være æstetiske, aldersvarende i farver,
 - arkitektur og materialevalg
 - undervisningen skal foregå rytmisk. Arbejdet med det rytmiske stimulerer et sundt legeme. Forudsigeligheden skaber tryghed og er stressforebyggende.
 - social fast tilknytning til én klasse og én klasselærer giver sikkerhed og er ifølge nyere forskning befordrende for læringen.
 - 12 års skolegang giver mulighed for at følge de andre elevers udvikling og derigennem mulighed for at udvikle social tolerance og mangfoldighed.
 - Der arbejdes i konfliktsituationer med: 1. nærvær, 2. beskrive følelser for hver part og 3. med at finde en udligning – løsning, som alle parter kan leve med.
 - Vi arbejder med materialet fra Lions Quest ”Holdning og Handling”
 - I år har vi for første gang lagt en uge ”Social Hygiejne” ind i mellemskolens hovedfagsskema.

Hvordan tilrettelægger vi indholdet i undervisningen af eleverne?

I steinerpædagogikken inddeler vi menneskets udvikling i syvårsperioder. Tallene skal ses som cirkatidspunkter. Individualiseringen er stærk og tidspunkter for udviklingsskridtene afviger fra menneske til menneske, men alle gennemgår dem i deres eget tempo.

Vi er nul år, når vi bliver født, omkring 7 år, når vi skifter tænder og starter i første klasse, omkring 14 år er vi i puberteten og omkring de 21 år bliver vi ”selv”-stændige. Disse tre syvårsperioder sætter vi indenfor steinerpædagogikken i forbindelse med vilje, følelse og tanke. Viljen i den første syvårsperiode bliver befordret af det gode, følelsesdannelse i anden 7 års periode af det skønne og tænkningen i den tredje periode af det sande.

Disse syvårsperioder kan deles yderligere ind i at lære at gå, at tale, at tænke. Vi ved godt, hvordan det foregår i den første syvårsperiode, men hvad betyder det at lære at gå i overført betydning i den anden syvårsperiode, hvor følelsesrigdommen og følelsesbeherskelsen skal udvikles og hvad betyder det i den tredje syvårsperiode for udviklingen af den selvstændige, levende tanke? Ligesom børnene først lærer deres krop at kende før de lærer at beherske og bruge den selvstændigt, ligesådan skal eleverne først lære følelsernes rigdom at kende før de lærer at beherske dem og udtrykke dem selvstændigt. Og på samme måde er det med den selvstændige tænkning.

skoletiden (klasserne)

Sammenlign også Rudolf Steiner: Pædagogik og erkendelse af mennesket, fjerde foredrag.

Skoletiden på en Rudolf Steiner Skole ligger i anden og tredje syvårsperiode. I det følgende giver jeg nogle få eksempler fra de enkelte klassetrin på undervisningens virkning i det sociale:

1. klasse: gode vaner skal opøves. Der er endnu sammenhæng med hele verdenen. Eleverne bliver bekendt med mange følelser og åndelige sandheder i eventyrene. Der er altid det gode og det onde til stede, men endnu er verden hel. Det gode vinder altid.
2. klasse: I fablerne er det ikke det gode, der vinder. Tværtimod findes her alle menneskets skyggesider i form af dyrenes ensidigheder. Som modvægt virker legender, der viser hvor høje idealer mennesket også kan efterleve. I disse første skoleår bliver eleverne bekendt med en stor mangfoldighed af følelser. Der lægges sådan set en følelsesmæssig bund at "gå på".
3. klasse: Børnene oplever sig selv for første gang stående overfor verdenen og ikke mere være ens med den. At stå alene i verden. Igennem de mange håndværk lærer eleverne, at de kan klare sig i verdenen og det skaber selvtillid.
4. klasse: Med vikingetiden bliver eleverne bekendt med store naturkræfter og menneskekræfter. De lærer sig selv at kende ved at afprøve kræfter. Det gælder selvhævdelse og selvopdragelse.
5. klasse: står i harmoniens tegn. Lemmerne er endnu ikke blevet for lange, bevægelserne er yndefulde. Med de gamle kulturperioders fortællinger står eleverne i strømmen af hele menneskehedsudviklingen. De bliver bevidst om hvert menneskets udviklingsmuligheder.
6. klasse: Her øves præcision og nøjagtighed f.eks. i geometrien. Eleverne har stor retfærdighedssans og kan selv holde domstol efter at have hørt om de nye borgerrettigheder i det gamle Rom. Vi arbejder med de første abstrakte begreber og eleverne opdager deres eget indre rum. I denne tid uddannes i høj grad fordomsfri iagttagelse, som en vigtig forudsætning for at kunne gebærde sig i det sociale.
7. klasse: står i polaritetens og ligevægtens tegn. Eleverne skal lære at sejle på deres eget følelseshav, ligesom de opdagelsesrejsende, de hører om. Kropsbevidstheden øves i håndarbejde og fysiologien. Igennem perspektivtegning lærer eleverne at kunne sætte ting i perspektiv og at der findes altid forskellige perspektiver.
8. klasse: Her drejer det sig om at lære at tage ansvar for egen læring. Igennem biografier bliver eleverne bekendte med hvordan andre mennesker har formet deres liv. De lærer at gennem-

skue teknik og maskiner og opøver en sikkerhed i, som menneske at kunne tage ansvar i det hele taget.

9. klasses elever øver sig i praktisk dømmekraft, årsag – virkning. Praktiske processer, som plakattegning, skosyning, landbrugstur giver god anledning til at blive korrigeret umiddelbart.
10. klasse øver sig i teoretisk dømmekraft. I landmålingsprojektet gennemgår eleverne hele processen : først planlægge det hele teoretisk for derefter i gruppearbejde praktisk at opmåle et område med landmålingsudstyr, for derpå følgende at bruge matematiske beregninger til at kunne tegne et målfast kort.
11. klasse: Tvivl og kriser er ikke ualmindelige på dette klassetrin. I Parcifal-eposet oplever eleverne et menneskets udvikling til medfølelse. Også i socialpraktikken øver eleverne såkaldt besjælet dømmekraft
12. klasse afslutter eleverne med en årsopgave. Det er sandelig en selvprøve. Her bliver eleverne nødt til selvstændigt at udforske, sammenligne, kommentere, være problemløsende, konfliktløsende, dvs. at udvikle individuel dømmekraft.

Rudolf Steiner udtaler i ”Pædagogik og erkendelse af mennesket” om anden syvårsperiode: Eleverne skal opleve moralsk velbehag ved det gode og moralsk mishag ved det onde. Om tredje syvårsperiode: Eleven skal have følgende holdning: Det der mishagede mig, har jeg pligt til at undlade. Det, der behagede mig, føler jeg mig forpligtiget til. Her ligger opdragelseskunsten, at det bliver det almenmenneskelige, der bliver den moralske målestok og ikke egoismen med sym- og antipatier.

Alle disse tanker kan fint illustreres igennem Halfdan Rasmussens digt:

Din Tanke

Går din tanke, som en ensom vandringsmand,
under himlens stjerner i det åbne land,
eller står den, som en gøglende bajads,
foran teltet på den store markedsplads?
Drikker tanken lys og varme af dit blod?
Ser den blomsterne, der nejer for din fod;
eller fører den dig som en tiggerstav,
til et lukket hjertes lille, kolde grav?
Mange kloge ord blev talt af kølig mund.

Men det levende blev til på hjertets bund,
steg igennem brystet, kæmpede sig ud,
med sit budskab, der var mere end et bud.
Mange kloge hjerner gav en tanke fri,
Men en tanke kræver rum at synge i.
Først da hjertet gav den husly, blev den stor,
blev til mere end tanke, mere end kloge ord,
blev en vandrer under stjernerne et sted,
sol og himmel over tvivl og ensomhed.